

## Становище

От проф. дпн Албена Чавдарова – СУ „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.4 Социални дейности (История на социалната работа)

Автор на дисертационния труд: **редовен докторант Александър Христов Христов** към катедра „Социална работа“ на Факултета по педагогика при СУ „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертацията: **Системи и модели на социална защита в България (1944-1989)**

Научен ръководител: **проф. дпн Албена Чавдарова**

Представената от докт. Александър Христов дисертация е структурирана в увод и теоретична постановка на изследването, три глави, заключение, използвана литература, включваща изворова база (архиви), нормативни документи (закони, правници, постановления и др.), периодичен печат и изследвания (публикации) по темата на труда. Общият обем е 184 стр.

В **увода** са посочени актуалността на изследването, целта, задачите, предмет и обект, както и научна хипотеза. Обоснована е хронологическата рамка, както и отделните етапи в рамките на избрания исторически период, като са изведени както чисто исторически, така и социално-политически аргументи в подкрепа на предложената структура. Направен е преглед на изворовата база, като са изведени значимите документални източници, на основата на които е направено изследването. Важен компонент в тази част е дефинирането на основните термини, както и изясняването на двете базови за изследването категории – социално защитни системи и модели.

В **първа глава** се прави много кратък обзор на системата за обществено подпомагане и на държавната политика за социална защита в България през 30-те и 40-те години на ХХ в. Във **втора глава** са изследвани основните социално защитни системи и модели в България, като са очертани няколко подпериода. Първият е този на политическа, икономическа и социална трансформация в България 1944-1948 г., през който се изследват както социалната политика на отечественофронтовското правителство, така и първите форми на социално подпомагане на новата власт. Вторият подпериод е свързан с изграждането на „социалистическата държава“ (1949-1951) и създаването на системата на

Държавното обществено осигуряване, на Държавното обществено подпомагане и на социалните грижи. Разгледан е и периодът на „развитото социалистическо общество“ (от 50-те до края на 80-те години“), като в него са очертани основните характеристики на „егалитарния социален модел“, характеризиращ се с прилагане и доминиране преди всичко на съветската теория и практика. **В трета глава** са изведени и анализирани някои „специфични форми и модели на социална защита“ в България като справяне с безработицата и младежката социална политика. Представени са и т.нар. антисоциални форми на държавна социална политика, свързани с лишаване на определени групи граждани от пенсия, мерки, които имат дискриминационен характер и водят до социално изключване. **Заключението** обобщава осъществените през изследвания период социално защитни дейности в България, като се отчитат като определени положителни аспекти, така и негативните тенденции в реализираните системи и модели.

**Списъкът с използвана литература** включва 113 източника по темата на дисертацията, както и проучените голям брой архивни единици, нормативни актове и документи (закони, постановления, укази, наредби, правилници, заповеди, разпореждания, инструкции), периодичен печат.

В дисертацията са включени **25 фигури и 4 таблици**, които са изцяло авторов продукт и онагледяват много добре определени становища и тези.

В края на дисертацията е приложена **декларация за оригиналност** съобразно законовите изисквания.

Представен е **списък с 5 научни публикации** по темата, в който са включени 3 статии в научно списание, една студия и една статия в сборник с научни доклади.

**Авторефератът** представя цялостно всички структурни и съдържателни аспекти на дисертационния труд. Приложената **справка за приноси** е обективна и отговаря на постигнатите резултати в изследването.

#### **Основни достойнства и приноси:**

1. Докт. Христов проучва един исторически период от най-новата ни история, за който все още няма достатъчно изследвания и най-вече необходимата обективност от дистанцията на времето. Още повече, той изследва и анализира модели и системи на социална защита, които до този момент не са били предмет на научно

проучване. В този смисъл това е принос в областта на историята на социалната политика и в частност на социалната работа в България.

2. Дисертационният труд е базиран на изключително голям брой архивни единици и нормативни актове, а това го прави обективен от гледна точка на историческата достоверност. Широката документална представителност дава солидна и надеждна основа за направените анализи и интерпретации, които докт. Христов успява да изведе напълно безпристрастно и без всякакъв субективизъм, привилегия на всеки млад изследовател, който не е пряк участник или свидетел на конкретния период.
3. Ясно формулираните предмет, обект, цел, задачи и научна хипотеза, както и точно дефинираните съдържателни компоненти на използваните основни понятия, дават възможност не само да се проследят хронологически всички действия и насоки по социална защита на гражданите на България в избрания исторически период, но и да се изведат онези специфични връзки между икономическо развитие и партийната (правителствена) доктрина, от една страна и самата социалната политика, от друга. В този смисъл докт. Христов е намерил един много добър баланс, така че дисертационното изследване да е стегнато, без излишна фактология и преразказана събитийност.
4. Активната изследователска работа в архивите дава възможност на Ал. Христов да представи и анализира документи, които до този момент не са били предмет на авторово проучване, което добавя още един акцент в приносния характер на дисертацията. Особено достойнство на докторанта е, че той успява да надхвърли чисто историческия подход при интерпретацията на документите и да представи техния анализ в контекста на историко-социалното, което е не само интегративно, но и специфично изследователско поле.

**Лични впечатления от докт. Христов:** През трите академични години докт. А. Христов изпълни всички дейности, заложи в индивидуалния учебен план, като при някои от тях той надхвърли значително изискуемия минимум брой кредити. Важна част от неговата дейност беше и преподавателската му работа. През периода на докторантурата докт. Христов водеше семинарните упражнения по дисциплината „История на социалната работа“ включена като задължителна за студенти от редовна и задочна форма на обучение в специалност Социални дейности. Той се подготвяше много отговорно за семинарните

занятия, подпомагаше студентите с допълнителни материали, поддържаше непрекъснат контакт с тях в системата Мудъл, с което осъществяваше неограничена подкрепа на първокурсниците. Докт. Христов се включи и много активно в дейността на катедра „Социална работа“, като изпълняваше с готовност всички поставени му задачи. Като научен ръководител не само оценявам много високо постигната от докт. Христов научноизследователска и преподавателска работа, но и считам, че той се изгради като един задълбочен млад изследовател с потенциал за последващи сериозни научни изяви.

На основание на направената **положителна оценка** на дисертационния труд и на всички осъществени дейности в рамките на докторантурата, предлагам на уважаемото жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Александър Христов Христов в професионално направление 3.4 Социални дейности (История на социалната работа).

26.02.2020

.....

София

Представил становището

(проф. дпн Албена Чавдарова)